

जाहिरातींचे दर.

सालील पन्नावर चोकराी
करावी.व्यवस्थापक, अर्थ,
'दुर्गाधिवास' पुणे २.

अर्थ

वर्गणीचे दर.

वार्षिक वर्गणी

रु. ४

(टपाल हंडील माफ)

किरकोळ अंकास

दोन आणे.

'अर्थ एव प्रधानः' इति कौटिल्यः अर्थमूलो धर्मकामाविति । —कौटिलीय अर्थशास्त्र

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे

सहसंपादक—श्री. वा. काळे

वर्ष ११

पुणे, बुधवार तारीख १३ जून १९४५

अंक २४

— : साठे विस्कटे : —

ऑरेंज व श्रूसवरी

आतां स्थानिक ग्राहकांस अल्प प्रमाणांत मिळूं लागलीं. युद्धसमाप्तीचा काळ जवळ येत जाईल, तस-
तशीं परगांवचे ग्राहकांसहि हळू हळू मिळूं शकतील.

—साठे विस्कट कं., पुणे २

संस्थापक :

कै. नानासाहेब सरपोतदार

पूना गेस्ट हाऊस

टेलिफोन
नं. ७७९तयार कपड्यांचे
व्यापारी

महिंद्रकर ब्रदर्स

गिरगांव, मुंबई नं. ४
व बुधवार चौक, पुणे.जीर्ण व हटवादी हिंवतापांसाठी
डॉ. बी.सी. रॉय ह्यांच्या कृतीप्रमाणें तयार केलेलें

पायरोनिल

प्रथितयश डॉक्टर्स वापरतात.

: सोल डिस्ट्रिब्यूटर्स :

फार्मास्युटिकल अँड जनरल एजन्सीज,
८६६ सदाशिव, पुणे २.

EVERYTHING IN RUBBER GOODS

- Hospital Requirements ● Cab Tyres
- Mechanical Rubber Goods ● Rubber Gloves
- Rubber Rollers for Textile Mills
- Ebonite Sheets & Rods etc.

The Western India Manufacturers' Agency, Ltd.,
Sir Vithaldas Chambers, 16 Apollo Street, Fort, Bombay
Tel. 32408] [Telegrams : "Artleather"

डोंगरे

याच्या
बालाभूतान
अशक्त मुलें
सशक्त होतात.

व्ही.पी. बेडेकर
आणि सन्स लि.
मुंबई.
मसाल्याचे
व्यापारी
पुणे एजंट—
द. ना. हेजीब

डोंगर

नोगीचे
छाप
शुद्ध निलगिरी तेल.

नोगी आणि कं. मुंबई ४

विविध माहिती

इंडो-ब्रिटिश कमर्शियल कॉर्पोरेशन

वरील नांवाची एक कंपनी लवकरच स्थापन होईल. तिचे निम्मे भांडवल ब्रिटिश व निम्मे भांडवल हिंदी मालकीचे राहिल व डायरेक्टरांच्या संख्येची वाटणीहि त्याच प्रमाणांत होईल. ही कंपनी ग्रेट ब्रिटनमध्ये हिंदी माल विकील व हिंदुस्थानांत ब्रिटिश माल खपवेल. " हिंदुस्थानाच्या ग्रेट ब्रिटनमधील येण्याचा प्रश्न सोडविण्यास कंपनीचा व्यवहार मदत करील " असे तिचे पहिले चेअरमन, डॉ. रॉले, हे म्हणतात.

उद्योगदिन

दर वर्षीप्रमाणे यंदाचा उद्योगदिन झारापकर टेऊरिंग कॉलेजमध्ये श्री. वा. दे. सामंत ह्यांच्या अध्यक्षतेखाली साजरा झाला व त्यावेळीं श्री ग. बा. देसाई ह्यांचे मुख्य भाषण झाले.

फ्लोटी स्ट्रीट-ब्रिटिश वृत्त पत्रांचे केंद्रस्थान

लंडन शहरातील फ्लोटी स्ट्रीट हा रस्ता जगभर प्रसिद्ध आहे. ब्रिटिश वृत्तपत्रांच्या कचेऱ्यांचे ते आगार आहे. ग्रेट ब्रिटनमध्ये सुमारे १,७०० दैनिके व साप्ताहिके प्रसिद्ध होतात, त्यांपैकी बहुतेकांच्या पाट्या ह्या रस्त्यावर कोठेतीरी आढळतात. लंडन शहर व त्याची उपनगरे ह्यांत वृत्तपत्रांचा खपहि पण मोठा आहे. तेथील लोक दररोज १,००,००,००० वृत्तपत्रे विकत घेतात. मासिके व साप्ताहिके ह्यांची खरेदी वेगळीच ! फ्लोटी स्ट्रीटमध्ये ३,६०० मासिकेहि प्रसिद्ध होतात. अशा तऱ्हेने, त्या रस्त्यावरील छापखाने मैलच्या भेळ कागद व टनावारी शाई आणि टाइप खात असतात.

सात लक्ष शेेर बटाटे

पुणे व नाशिक येथून मुंबईस नेऊन साठवलेले ७ लक्ष शेेर बटाटे खराब झाले, असे प्रसिद्ध झाले आहे. बंद वाविणीतून हे बटाटे नेण्यांत आले व त्यांतच मुंबईच्या वाईट हवेची भर पडली.

औषधांच्या किंमती उतरल्या

सरकारने कित्येक औषधांच्या नियंत्रित किंमती उतरविल्या आहेत. ह्या नव्या किंमती २ जुलैपासून अंमलांत येतील.

कागद नियंत्रण—नवी सबळत

पेपर कंट्रोल (इकाॅनॉमी) ऑर्डर, १९४४ मध्ये सरकारने थोडी दुर्बती केली आहे, त्यामुळे असोसिएशनस, सोसायट्या वगैरे संस्थांस त्यांचे रिपोर्ट वगैरेसाठी वार्षिक ५० पौंड कागद वापरता येईल. ४"×३½" आकाराच्या, एका तारखेसाठी एक पड असणाऱ्या सिशातील डायन्या छापण्यास आतां प्रत्यवाय नाही.

" रूरल पब्लिसिटी ऑर्गनायझेशन "

मद्रास सरकारने १ जुलै १९४५ पासून " राष्ट्रीय युद्ध आघाडी " बंद करण्याचे ठरविले आहे. तिचे ऐवजी " ग्रामप्रचार संघटना " चालविण्यांत येईल. हिंदुस्थान सरकार व मद्रास सरकार ह्या दोघांच्या सहमताने तिचे काम चालेल.

पाण्याची आयात

न्यूझीलंड हिंदुस्थानास दरमहा १,००० पौंड पारा पुरविणार आहे, त्याच्या आयातीची व्यवस्था हिंदुस्थान सरकारने केली आहे.

कृत्रिम खताचा कारखाना

संयुक्त प्रांतांत घनवाद शेजारी एक कृत्रिम खताचा कारखाना हिंदुस्थान सरकार उभारणार आहे, त्यास १०३ कोटी रुपये खर्च येईल. ह्या कारखान्याची उत्पादन शक्ति ३,५०,००० टन राहिल. अमेरिकन व ब्रिटिश तज्ज्ञांचा सल्ला घेण्यांत आला आहे. अमेरिकन (सल्फर) पद्धतीचे उत्पादन ब्रिटिश (जिप्सम) पद्धतीपेक्षा अधिक स्वस्त पडेल व त्यास भांडवली खर्चहि पण कमी येईल, असे सांगण्यांत येते.

हिंदी सिगारसची इंग्लंडकडे निरगत

हवाना सिगारसचा तुटवडा पडण्याची भीति निर्माण झाल्यामुळे इंग्लंड चांगल्या हिंदी सिगारसची आयात करणार आहे. दर-साल १५ लक्ष सिगारस येथून तिकडे पाठविण्यांत येतील, त्यांचा पहिला हत्ता रवानाहि झाला आहे.

हचिच बँक लि.

वरील बँकेच्या कलकत्ता येथील शाखेचे उद्घाटन ता. २ रोजी झाले. त्यावेळीं शाखेमध्ये ७५ लक्ष रुपयांच्या ठेवी जमा झाल्या.

रॉकेल येणार

जुलै, १९४५ पासून हिंदुस्थानांत दरमहा आणली १०,००० टन रॉकेलची आयात होऊं लागेल व त्यामुळे जवतेस ज्यास्त रॉकेल मिळू शकेल.

सोन्याच्या खार्णीवरील निर्बंध

खार्णीतून सोने व इतर धातू काढण्यावरील निर्बंध कॅनडाच्या सरकारने दूर केले आहेत.

युनायटेड किंग्डम कमर्शियल कॉर्पोरेशन

वरील नांवाजलेल्या कंपनीच्या हिंदुस्थानातील कचेऱ्या सोईप्रमाणे शक्य तितक्या लवकर बंद करण्यांत येणार आहेत.

बादशाहांचा वाढदिवस

बादशाहांचा १४ जून रोजी जाहीर झालेला वाढदिवस समारंभाने साजरा करण्यांत येणार नाही. तो सार्वजनिक सुट्टीचा दिवसहि गणला जाणार नाही.

SIR CUSROW WADIA INSTITUTE

OF

Electrical Technology, Poona.

POST WAR INDUSTRIALISATION OF INDIA will require trained Engineers in thousands. Secure a permanent position for yourself in Industrialised India by joining the SIR CUSROW WADIA INSTITUTE OF ELECTRICAL TECHNOLOGY, Nowrojee Wadia College, Poona, which provides a three years' course leading to Diploma in Technology (Electrical and Radio) awarded by the Government of Bombay.

Open to Matriculates of all Indian Universities. Compulsory factory training is our speciality.

Session begins on 20th June.

For prospectus apply to the Principal with stamps worth annas 2/-.

अर्थ

ब्रिटिश निवडणुकीत आर्थिक धोरणाचा वाद

निवडणुकीच्या प्रचाराच्या ओघात निरनिराळे प्रतिस्पर्धी पक्ष आणि गट ह्यांच्या वक्तव्यांत व लिखाणांत अतिशयोक्ति, आत्म-प्रौढी व परनिंदा ह्यांची पुष्कळ जळ असते आणि ती काढून टाकून सत्य काय खाली राहते हे पहावे लागते. अशा प्रकारच्या घामधुमीचा अनुभव सर्वत्रच येतो. ग्रेट ब्रिटनमधील कॉमन्स सभेची निवडणूक पुढील महिन्याच्या प्रारंभी होणार आहे आणि तिच्या संबंधातील प्रचार चालू झाला आहे, त्यामध्ये वरील प्रकारची घामधूम माजलेली दिसून येत आहे. युरोपातील युद्ध संपले असले तरी जपानचा पराभव व्हावयाचा आहे, तो होईपर्यंत जुने पार्लमेंट व संयुक्त मंत्रिमंडळ ही मोडणे इष्ट नसल्याने कॉमन्स सभेची निवडणूक पुढे ढकलण्यांत यावी अशी सूचना मुख्य प्रधान मि. चर्चिल ह्यांनी केली होती, ती कामकरी पक्ष व लिबरल पक्ष ह्यांस मान्य झाली नाही. जपानशी नेटाने युद्ध चालवण्याचे संबंधांत सर्व पक्षांचे ऐकमत्य असल्याने टोरी पक्षाच्या ह्या मुद्यास महत्त्व देण्याचे कारण नाही असे त्यांचे मत पडले. अत्यंत जिवाळ्याचे असे आर्थिक व सामाजिक प्रश्न ब्रिटिश राष्ट्रास तात्काळ हाती घेणे आवश्यक असून त्यांचे बाबतीत राजकीय पक्षांत तीव्र मतभेद उत्कृष्ट रीतीने प्रकट झाल्याकारणाने संयुक्त मंत्रिमंडळ कार्यक्षम रीतीने राष्ट्राचा कारभार चालवू शकत नाही असे मजूर पक्षाने खडखडीतपणाने सांगितले आणि पार्लमेंटची फेरनिवडणूक अपारिहार्य झाली.

इंग्लंडमधील निवडणूक प्रचाराची ही पार्श्वभूमि ध्यानांत बाळगणे आवश्यक आहे. जपानशी चाललेल्या युद्धप्रमाणेच हिंदुस्थानविषयक धोरणाचे संबंधांत इंग्लंडमध्ये पक्षभेद नाहींत हे हि येथे विसरतां कामा नये. ह्या बाबतीतले आपले धोरण विशेष सहानुभूतीचे आणि सहायकारक राहिले असे आश्वासन निरनिराळ्या पक्षांच्या पुढाऱ्यांनी दिले तरी मुद्याच्या प्रश्नावर त्यांचे मुळांत ऐकमत्यच आहे. मुख्यत्वेकरून अंतर्गत आर्थिक व्यवस्था आणि कांहीं प्रमाणांत परराष्ट्रीय धोरण हेच वादाचे विषय निवडणुकीच्या प्रचारांत ठळकपणाने दिसून येत आहेत आणि येणार आहेत. काँसर्व्हेटिव्ह पक्षाचे नेते मि. चर्चिल, कामकरी वर्गाचे पुढारी, मि. अँटली व लिबरल पक्षाचे पुढारी सर आर्चिबॉल्ड सिंक्लेअर ह्यांनी आपापला कार्यक्रम ब्रिटिश जनतेपुढे मांडून स्वतःच्या प्रतिस्पर्धांवर हल्ले चढवलेले आहेत. त्यांच्या वक्तव्यावरून ह्या निरनिराळ्या पक्षांची आर्थिक ध्येये कोणती आहेत ह्याची त्यांच्या दृष्टीची कल्पना लक्षांत घेण्यास मदत होण्यासारखी आहे. त्यांनी इंग्लंडकरितां पुढे मांडलेल्या कार्यक्रमापासून हिंदुस्थानास प्रत्यक्ष फायदा होण्याचा संभव नाही, पण त्याचा अप्रत्यक्ष परिणाम येथील आर्थिक व राजकीय परिस्थितीवर होण्याचा संभव आहे, इतकेच. बेव्हिनसारख्या मजूर पक्षाच्या पुढाऱ्यांनी काढलेल्या उद्गारांवरून हिंदुस्थानचे संबं-

धांत त्यांचे धोरण अधिक पुरोगामी होईल असे वाटण्यास जागा दिसत नाही.

मि. चर्चिल ह्यांनी टोरी पक्षांच्या निवडणूक मोहिमेस नभो-वाणीवरील भाषणाने प्रारंभ केला आणि त्यांत मजूर पक्षास मताधिक्य मिळाल्यास समाजसत्तावादाची आपत्ति व्यक्तिस्वातंत्र्य-प्रेमी ब्रिटिश जनतेवर कशी कोसळेल ह्याचे भटक चित्र त्यांनी रंगवले. उद्योगधंदे व व्यापार ह्यांत सरकार दबळाढवळ करील, संपत्तीची साजगी मालकी संपुष्टांत आणिल आणि जर्मनीप्रमाणे गुप्त पोलिसांचा ससेमिरा लोकांच्या मार्गे लागेल; इंग्लंडची आर्थिक प्रगति धंद्यांच्याच्या धडाडी, कौशल्य व साहस इत्यादि गुणांमुळे झालेली आहे, ती परंपरा मोडून मजूर पक्षांचे मंत्रिमंडळ अधिकारारूढ झाल्यास हुकूमशाहीचे जू ब्रिटिश जनतेच्या मानेवर बनेल असे ते म्हणाले. सामाजिक व आर्थिक सुधारणेच्या आपल्या प्रसिद्ध झालेल्या योजनेने लिबरल पक्षांचे समाधान व्हावयास हवे होते आणि त्याने संयुक्त मंत्रिमंडळाचा त्याग करावयास नको होता अशी टीका त्यांनी त्या पक्षावर केली.

समाजसत्तावादावर आधारलेल्या मजूर पक्षाच्या कार्यक्रमावर मि. चर्चिल ह्यांनी केलेल्या भडिमारास मि. अँटली ह्यांनी अधिक सौम्य पण परिणामकारक रीतीने उत्तर दिले आहे. व्यक्तिस्वातंत्र्यावर कोणी आघात केला असेल तर तो टोरी पक्षाने केला असून मजूर पक्षाने सतत चालवलेल्या लढ्यामुळेच ब्रिटिश जनतेस खरे आर्थिक व सामाजिक स्वातंत्र्य प्राप्त झाले असे त्यांनी सांगितले. मि. चर्चिल ह्यांनी पुरस्कार केलेले स्वातंत्र्य म्हणजे भांडवलवाल्यांचे गरीब व बलहीन जनतेची पिळवणूक करण्याचे स्वातंत्र्य होय असे म्हणून मजूर पक्ष संपत्तीच्या उत्पादनाची सर्व साधने एकदम व्यक्तींच्या हातून काढून घेऊं इच्छित नाही हे स्पष्ट केले. युद्धकाळांतली आर्थिक नियंत्रणे नफेबाजीवरील उपाय म्हणून कांहीं काळपर्यंत चालू ठेवण्याची आवश्यकताही त्यांनी प्रतिपादिली. सुवर्ण परिमाण चलनाची पद्धति मागील युद्धाचे नंतर पुन्हा चालू करून ब्रिटिश व्यापाराचा खेळखंडोबा टोरी पक्षानेच केला असा दाखला देऊन मि. चर्चिल ह्यांचा हल्ला त्यांनी परतवला. मजूर पक्षाच्या अमदानीत इंग्लंडमध्ये सामाजिक व आर्थिक क्रांति होईल अशी भीति सामान्य जनतेच्या मनांत उत्पन्न करण्याचा व निवडणुकीत मते मिळवण्याचा मुख्य प्रधानाचा प्रयत्न त्यांचेवरच मि. अँटली ह्यांनी उलटवला. लिबरल पक्षास टोरी पक्षाचे औद्योगिक संरक्षणाचे व साम्राज्यांतर्गत सबलतीच्या व्यापाराचे तत्त्व मान्य नसल्याचे त्यांच्या पुढाऱ्यांनी सांगितले आहे. इंग्लंडचे आर्थिक स्वास्थ्य सुल्या व्यापारावर अवलंबून आहे हा त्यांचा सिद्धांत आहे आणि टोरी पक्षाचे धोरण त्यास विघातक आहे अशी त्यांची टीका आहे. मि. चर्चिल ह्यांच्या भाषणाचा रशिया व ऑस्ट्रेलिया ह्या देशांतील समाजसत्तावादी राज्यकर्त्यांच्या मनावर अनिष्ट परिणाम होईल अशी भीति व्यक्त केली जात आहे. टोरी पक्षास निवडणुकीत यश येण्याच्या दृष्टीने समाजसत्तावादाचे भेषण चित्र काढून जनतेस भेडसावणे अगत्याचे होते असे समर्थनहि कांहींनी केले आहे.

स्फुट विचार

उत्पादनांत वाढ आणि कामकरी वर्गाची सुधारणा

गेल्या महायुद्धानंतर राष्ट्रसंघ स्थापण्यांत आला, त्याचेच बरो-बर त्यास पुरक म्हणून आंतरराष्ट्रीय कामकरी वर्ग संघ निर्माण करण्यांत आला. कामकरी लोकांच्या हिताचे प्रश्न जागतिक सुस्थितीशी निगडित झाले असल्याने ह्या संस्थेस सर्व राष्ट्रांनी पाठिंबा दिला आणि तिचे नियोजित कार्य चालू असून त्याचा उत्कृष्ट उपयोग होत असल्याचे दिसून आले आहे. बेकारी, वार्धक्य, आजारपणा इत्यादि संकटें कामकऱ्यांवर येतात, त्यांपासून त्यांचे संरक्षण करण्याचे प्रयत्न सर्व प्रगमनशील देशांत चालू आहेत. मजुरांस त्यांच्या आजारपणांत सहाय्य देण्याविषयीची एक योजना सध्या हिंदुस्थान सरकारापुढे आहे. मोठ्या व्यापक स्वरूपाची "बीव्हरिज योजना" ब्रिटिश सरकारास सुचवण्यांत आली आहे. ह्या दिशेने हिंदुस्थानांत प्रगति व्हावयाची असेल तर ह्या देशांतले संपत्तीचे उत्पादन वाढले पाहिजे आणि जनतेची रहाणी सुधारली जाणे आवश्यक आहे. आंतरराष्ट्रीय मजूर संघाचे एक अधिकारी श्री. राव, ह्यांनी दिल्लीच्या नभोवाणीमधून नुकतेच एक भाषण केले, त्यांत एशियातील कामकऱ्यांच्या प्रश्नांचा विचार स्वतंत्र रीतीने व्हावा ह्यासाठी एक खास परिषद भरवण्याचे ठरले असल्याची माहिती त्यांनी दिली. हिंदुस्थानासारख्या देशांत औद्योगिक व शैतीविषयक प्रगति मोठ्या प्रमाणावर झाल्यावाचून येथील कामकरी वर्गाची स्थिति सुधारणे कठिण आहे असा अभिप्राय त्यांनी व्यक्त केला.

जर्मन कारखाने ग्रेट ब्रिटन चालविणार

ब्रिटिशांनी व्यापलेल्या जर्मनीच्या त्रिभागांतील सोळा मोठे कारखाने ग्रेट ब्रिटन स्वतः चालविणार आहे. त्यासाठी हुशार व अनुभवी कामगार तेथे नेण्यांत येतील त्यांस दरमहा ६०० ते १,२०० रुपये पगार मिळेल. १,००० जागांसाठी ३०,००० अर्ज आले आहेत, त्यामुळे निवड करणे अवघड झाले आहे. जे युद्धविषयक उत्पादनांत गुंतले होते, अशांस ग्रेट ब्रिटनमध्ये पुढे काम उरणार नाही, परंतु जर्मनीत जाऊन तेथील कारखान्यांत काम करण्याची व पैसे कमविण्याची सुसंधि त्यांस मिळणार आहे. अशा रीतीने युद्धकार्यांत गुंतलेल्यांस पुढे काम पुरविण्याचा प्रश्न सुटण्यास मदत होणार आहे.

ब्रिटिश सायकलींच्या धंद्यास चलती येणार

चालू महायुद्धापूर्वी ब्रिटिश, जर्मन व जपानी सायकलींनी जागतिक बाजारपेठ व्यापली होती. अमेरिकेखेरीज सर्व देशांत सायकलींस प्रचंड मागणी होती. अमेरिकेत सायकलींस मोठी मागणी नसल्याचे कारण, त्या देशांत सायकली इतक्याच मोटारी लोक वापरीत असतात ! हिंदुस्थान हा देश सायकली आयात करणारांत अग्रगण्य आहे, ह्या कारणाने ब्रिटिश सायकलींच्या कारखान्यांस ह्यापुढे चांगले दिवस येणार, अशी लक्षणे आहेत. हिंदुस्थानांत सायकली बनविण्यास प्रारंभ झाला तरी त्याची भीति ब्रिटिश कारखानदारांस वाटत नाही, कारण सायकलीचे महत्त्वाचे भाग ब्रिटिश कारखानदारांचे पुरविते रहातील. शिवाय, ब्रिटिश कारखानदारांचे स्वतः येथे आपले कारखाने चालवू शकतील.

बाँबे सिल्क फिलेचर्स लि.

वरील कंपनीची माहिती आजच्या अंकांत दुसरीकडे प्रसिद्ध झाली आहे, तिचेवरून कंपनीच्या यशास अनुकूल असलेल्या बाबी, तिला सरकारचे मिळत असलेले सहाय्य, इत्यादि गोष्टींचा खुलासा होईल. कंपनीचे सर्व भाग अंदरराइट झालेले असून थोडेच भाग विक्रीस शिल्लक आहेत. अर्जाची मुदतहि उद्या, गुरुवार ता. १४ रोजी संपते. कंपनीने अर्ज स्वीकारण्याची केलेली महाराष्ट्रभर व्यवस्था शेअर वेणारांस फार सोईची वाटेल. श्री. नारायणराव नाईक ह्यांनी कच्च्या-पक्क्या रेशमाच्या धंद्यांत मिळविलेला अनुभव व यश ह्यांचा उपयोग आतां मुंबई प्रांतास होणार आहे.

बस वहातुकीची नवी व्यवस्था

हिंदुस्थानांतील बस वहातुकीच्या धंद्याची पुनर्घटना करून, निम सरकारी कंपन्यांच्या मार्फत वहातुकीची व्यवस्था नियंत्रित करण्याचा सरकारचा विचार मागेच प्रसिद्ध झाला होता. बसवाल्यांनी त्यास कसून विरोध केला, मध्यवर्ती असेंब्लीत त्यावर चर्चा झाली आणि सरकारने आपली योजना स्थगित केली असल्याचीहि बातमी प्रसिद्ध झाली. आतां सरकारी योजना थोड्या-फार फेरफारासह अंमलांत येणार असल्याची अधिकृत घोषणा लवकरच होईल, असे समजते. बस वहातुकीच्या क्षेत्रांचे गट पाडावे, प्रत्येक गटासाठी लिमिटेड कंपनी काढाव्या, त्या कंपन्यांत मध्यवर्ती सरकारचे सुमारे ४०%, प्रांतिक सरकारचे २०%, बसवाल्यांचे २०%, प्रत्यक्ष कंपन्या चालविणारांचे १०%, असे भांडवल असावे, वगैरे खुलासा त्यांत होईलच. नव्या योजनेस विरोध करण्याऐवजी तिचेशी सहकार्य करणे व त्या दृष्टीने शक्य तेवढ्या फायदेशीर सवलती मिळविणे, एवढेच बसवाल्यांच्या हाती राहिल. वहातुकीच्या लिमिटेड कंपन्यांची व्यवस्था पगारी मॅनेजिंग डायरेक्टरांकडे सोपविण्यांत येईल अशी अपेक्षा आहे.

ब्रिटिश तिजोरीने सोन्याच्या खरेदीची किंमत वाढविली

लंडनमधील सोन्याची किंमत प्रत्येक औंसास ४ शिलिंग, ३ पेन्सनीं वाढविण्यांत आली आहे. म्हणजे आतां नवी किंमत प्रत्येक औंसास १७२ शिलिंग, ३ पेन्स अशी झाली आहे. ९ जूनपासून ही किंमत अंमलांत आली. हुंडणावळीच्या दरावर ह्या किंमतवाढीचा कांहींहि परिणाम घडून येणार नाही, असे जाहीर करण्यांत आले आहे. स्टर्लिंग क्षेत्रांत कोठेहि सरकारी तिजोरीने सोने विकत घेतले, तरी त्यास हाच दर लागू पडेल. युरोपांतील युद्धसमाप्तीनंतर, सोन्याच्या वहातुकीचा व विम्याचा खर्च बराच उतरला असल्याकारणाने त्याच्या खरेदीचा दर वाढविणे शक्य झाले आहे, असा खुलासा सरकारने केला आहे. बाजारभावाशी मिळता दर करण्यापलीकडे ह्या दरवाढीचा कांहींहि उद्देश नाही, असा त्याचा अर्थ आहे.

बालसन्मित्र विशेषांक

मालवण येथे प्रसिद्ध होणाऱ्या, श्री. पा. ना. मिसाल ह्यांच्या "बालसन्मित्र" चा १२ व्या वर्षाचा पहिला अंक "विशेषांक" म्हणून प्रसिद्ध झाला आहे. ह्या पाक्षिकांत मुलांच्या आवडीचे व त्यांच्या बुद्धीच्या आवक्यांतील मनोरंजक व माहितीपूर्ण छोट्टे-सानी लेख येत असतात. ते सरोस्वरच "मुलांमुलींचे आवडते पाक्षिक" आहे.

[हा प्रॉस्पेक्टस नव्हे - शेअरविक्रीची जाहिरात आहे]

सर्व शेअर्सच्या विक्रीची हमी मिळालेली आहे (अंडरराइट झाले आहेत)

शेअर-अर्ज शनिवार दि. ९ जूनपासून गुरुवार दि. १४ जूनपर्यंत स्वीकारण्यांत येतील

दी बाँबे सिल्क फिलेचर्स लि.

[आधुनिक यांत्रिक पद्धतीने कोशिट्यांपासून रेशीम तयार करणारा कारखाना]

रजिस्टर्ड ऑफिस—२१ ठळकवाडी, बेळगांव

अधिकृत भांडवल रु. २० लक्ष : विक्रीस काढलेलें रु. १० लक्ष

प्रत्येकीं रु. १० च्या ऑर्डिनरी शेअर्समध्ये विभागलेलें

तूर्त रु. १० च्या प्रत्येक शेअरमार्गे अर्जाबरोबर रु. २ व अर्जमंजुरीनंतर रु. २ भरावयाचे आहेत.

विकारितां आतां फक्त पन्नास हजार शेअर्स शिल्लक असून, त्यांकरितां लोकांकडून शेअर-अर्ज मागण्यांत येत आहेत.

संचालक-मंडळ

श्रीमंत चिंतामणराव भालचंद्रराव पटवर्धन, कुसुंबवाड (सीनिअर) संस्थानचे राजे, कुसुंबवाड (अध्यक्ष).

मि. एम. पी. कांगा, डायरेक्टर ऑफ इंडस्ट्रिज, गव्हर्नमेंट ऑफ बाँबे, मुंबई. (मुंबई सरकाराचे प्रतिनिधी).

श्री. सरदार जगन्नाथमहाराज पंडित, फर्स्ट क्लास सरदार ऑफ दि डेकन, ... पुणे

श्री. सरदार नागोजीराव दत्ताजीराव सरवंसाई, जांबोटीकर, सेकंड क्लास सरदार ऑफ दि डेकन, ... बेळगांव

श्री. रामचंद्र गोविंद सुळे, सी. आय. ई., आय. एस. ई., बी. ए., एल. सी. ई., ए. एम. आय. ई.,

(इंडिया) रिटायर्ड सुपरिटेंडिंग इंजिनियर. ... .. पुणे

शेठ रमणलाल बी. चिनई, रेशमाचे व्यापारी, ... मुंबई

श्री. सीताराम कृष्ण रानडे, रंग व रसायनाचे व्यापारी, ... मुंबई

श्री. गजानन विश्वनाथ रुफ बाबासाहेब साळवेकर, बी. ए., व्यापारी व लंडलॉर्ड, सरदारगृह, ... मुंबई

श्री. शंकर प्रभाकर ओगले, मॅसेर्स ग्लास अँड एनामेल वक्स लि., बंगलोर व ब्रायणकोर ग्लास मॅन्युफॅक्चरिंग

कं. लि., अलवाई यांचे मॅनेजिंग डायरेक्टर ... .. बंगलोर

श्री. नारायण गोविंद नाईक, एम. आर. ए. (मॅसेर्स), श्रीराम सिल्क मिल्स लि., बंगलोर व मॅसेर्स सिल्क फिलेचर्स

लि. चे मॅनेजिंग एजंट व एन. जी. नाईक आणि कं. लि. चे अध्यक्ष व मॅनेजिंग डायरेक्टर (एक्स ऑफीशियरो)

बंगलोर

हिशेवतपासनीस-श्री. गो. द. आपटे, बी. ए., जी. डी. ए., आर. ए., लक्ष्मी रोड, पुणे.

मॅनेजिंग एजंटस

एन. जी. नाईक आणि कं. लि., बंगलोर

कंपनीच्या मॅनेजिंग एजन्सीचे प्रमुख श्री. नारायण गोविंद नाईक यांच्या व्यवस्थेसाली हिंदुस्थानातील मोठा कच्च्या रेशमाचा कारखाना मॅसेर्स संस्थानात यशस्वी रीतीने गेली सात वर्षे चालला असून शेअर-होल्डरंना भरपूर डिविडंड देत आहे. श्री. नाईक यांचा रेशमी सूतकापडाचाहि कारखाना बंगलोरला आहे. मॅसेर्रांत कच्च्या रेशमाचा कारखाना काढण्यापूर्वीच श्री. नाईक हे जपानला जाऊन तेथील त्या धंद्याचा सूक्ष्म अभ्यास करून आले होते.

या धंद्याचे महत्त्व जाणून युद्धपूर्वका.श्रंतहि सरकारने त्याला संरक्षण दिले होते. हिंदुस्थानातील मागणीतकें रेशीम येथे तयार होत नाही. साहजिकच या धंद्याच्या वाढीला भरपूर वाव आहे. कंपनीच्या स्थापनेस मुंबई सरकारने सर्वतोपरी सहाय्य केले असून बेळगांव, धारवाड जिल्ह्यांत कच्च्या रेशमाच्या कारखान्याचा मका सरकारने तिला दिला आहे. डायरेक्टर ऑफ इंडस्ट्रिज, मुंबई हे सरकारतर्फे डायरेक्टर बोर्डावर आहेत.

शेअर-अर्ज मिळण्याची ठिकाणे

मुंबई—कंपनीचे सर्व बँकर्स व ब्रोकर्स
पुणे—दि बँक ऑफ महाराष्ट्र लि., लक्ष्मीरोड व डेकन जिमखाना
सोलापूर—सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया लि.
जळगांव—दि बँक ऑफ महाराष्ट्र लि.
नागपूर—दि बँक ऑफ महाराष्ट्र लि., सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया लि.
अकोला—सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया लि.
रत्नागिरी—दि बँक ऑफ महाराष्ट्र लि.

बेळगांव—२१ ठळकवाडी येथील कंपनीचे ऑफिस व सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया लि.
हुबळी—सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया लि.
गद्ग—सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया लि.
ग्वालहेर—सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया लि.
उज्जैन—सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया लि.
अहमदाबाद—सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया लि.

सेरीज कंपनीचे बँकर्स व त्यांच्या शाखा, अंडरराइटर्स व ब्रोकर्स यांच्याकडेहि शेअर-अर्ज मिळतील.

“Consent of the Central Government has been obtained to this issue under Defence of India Rule 94-A. It must be distinctly understood that in giving this consent the Government of India do not take any responsibility for the financial soundness of any schemes or for the correctness of any of the statements made or opinions expressed with regard to them.”

पुण्यातील व्यापार व उद्योगधंदे

हातमाग आणि विणकर

प्रि. गाढगीळ ह्यांच्या ग्रंथानें पाढलेला प्रकाश
(२)

पेशवाईच्या बहुतेक काळांत पुण्यांत जाहें कापडच मुख्यतः तयार होई. दरवारी लोकांना लागणारें तलम कापड बाहेरूनच मागवात्रें लागे. १८ व्या शतकाचे अखेरपर्यंत रेशमाचें कापड विणणें पुणेकरांना माहीतच नव्हतें, असें दिसतें; पैठण व येवले ह्यांसारख्या ठिकाणांहून तें आणवात्रें लागे. १९ व्या शतकाचे प्रारंभी तेथील काहीं विणकऱ्यांना पुण्यास येण्यास प्रोत्साहन देण्यांत आलें व तेव्हापासून रेशमाच्या धंद्यास येथें प्रारंभ झाला. राजाश्रयामुळे ह्या धंद्यानें चांगलें मूळ घरलें, परंतु पेशवाई संपुष्टांत आल्यावर ह्या धंद्यासहि वाईट दिवस आले असले पाहिजेत. १९ व्या शतकाचे मध्याच्या सुमारास त्यास पुनः बरे दिवस दिवूं लागल्याचें आढळतें. गॅझिटिअरमधील ह्याविषयीची माहिती उद्बोधक होईल.

१८८३-८४ मध्ये पुण्यांत १,१०० ते १,३०० माग होते. रेशमाचें कापड करण्याचा धंदा ज्यास्त भरभराटीत होता. कामगारांत हिंदु व मुसलमान ह्या दोघांचाहि भरणा होता. हिंदूंच्या हातमागांपैकी ३०० हातमाग कोष्टी चालवीत होते व १५० हातमाग साळी चालवीत होते. हिंदु कामगारांची वस्ती मुख्यतः सोमवार, वेताळ, भवानी, रास्ता व शुक्रवार या पेठांतून होती. मुसलमानांजवळ ५० हातमाग होते.

हातमागाचें कापड जाहेंभरहें निघे. २०^५ ते ३०^५ चें सूतच त्यास मुख्यतः वापरण्यांत येई. हें सूत खरेदी करण्यासाठी विणकरांना दरमहा दर शेकडा २ टक्के व्याजानें कर्ज काढावें लागे.

रेशमाच्या कापडाच्या धंद्यानें पुण्यांत सत्वर चांगलेंच वस्तान बसविलें. १८८३-८४ मध्ये ह्या धंद्यांत ७०० ते ८०० विणकर गुंतलेले होते. रेशमी कापड विणणाऱ्या मागापैकी दोन तृतीयांश माग मोमीन व मुसलमान ह्यांच्या मालकीचे होते. पैठणी व पितांबर ह्यांचेंच उत्पादन मुख्यतः चाले, व त्यांच्या वार्षिक उत्पादनाची किंमत २,५०,००० रुपये तरी असली पाहिजे.

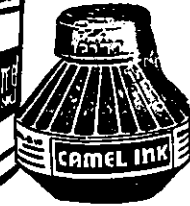
१९ व्या शतकाचे अखेरस पुण्यांतील हातमागाच्या धंद्यास ओहोटी लागली, त्यास कारण जास्त संघटित अशा कोइमत्तूर अहमदाबाद, बनारस वगैरे केंद्रांची स्पर्धा हें होय. ही ओहोटी कायम राहून तिची गति वाढतच गेली. १९०४ चे मानानें १९१६ साली हातमागाचा धंदा निम्म्यावर आला. बदलत्या आवडी-निवडीस अनुरूप असा मसराइज धाग्याचा माल आतां निघूं लागला. १९३६-३७ मध्ये अगदी मोसमांत ५०० माग चालू होते. त्यानंतर हातमागाचा धंदा अधिकच निकृष्टावस्थेस पोचला आहे.

हातमागाच्या धंद्याविषयी पूर्वीच्या स्नानेसुमारीत मिळणारी माहिती अपुरी व भ्रामक ठरल्याकारणानें प्रि. गाढगीळ ह्यांनी विणकरांच्या कुटुंबांची तपशिलवार पहाणी केली आहे. काहीं विशिष्ट जातींमध्येच विणकरांचा धंदा चालू आहे, ह्या भूमिकेवरून त्यांनी अशा जातींची माहिती मिळविली. अशा जातींचीं

डोक्यांतील उवा १ तासांत
मारण्याचा आश्चर्यकारक शोध

लायसाँफ

बाटली किंमत १ रु. ८ ख. निराळा
दोन वेळां उपयोग
दि मागोरा केमिकल कं. लि.
— हिराबाग, पुणे २ —

फौटनपेनकरतां
कॅमल इंक
सर्व
पसंत करतात.
वाडिकर आणि
कंपनी, मुंबई ८

१९४४ मधील प्रगति

—तुलनात्मक आंकडे—

१९४३ साली पूर्ण झालेलें काम ८,००,००० रु.वर
१९४४ साली पूर्ण झालेलें काम ११,००,००० रु.वर
विमा हप्त्यांचें उत्पन्न १९४४ साली १,८३,०००
रुपयांचे वर झालें. खर्चाचें प्रमाण उतरलें आहे व
त्या प्रमाणांत लाइफ फंडांत वाढ झाली आहे.

दि ट्रस्ट ऑफ इंडिया

अॅशुअरन्स कं. लि. पुणे.

मॅनेजर, अध्यक्ष—श्री. सरदार
व्ही. एच. देशमुख, बी. ए. जगन्नाथमहाराज पंडित

—त्वर करा—

ज्या तरुणांना सैन्यांत भरती होणेचें असेल त्यांनीं
त्वरित येऊन मेटावें अगर पत्रव्यवहार करावा.

भरती कोणत्याहि खात्यांत केली जाईल.

पत्ता—

तुळजाराम मोदी

मोतीचौक, सातारा.

कुटुंबे थोडी असल्याकारणाने पुरी माहिती मिळवणे शक्य झाले. गंज, भवानी, नाना, वेताळ आणि घोरपडी पेठांत पहाणी केली, त्यांत मोमीन, पद्मसाळी आणि स्वकुळसाळी ह्या सर्वांचा समावेश झाला. एकूण ७९६ कुटुंबांची पहाणी केली, त्यांची जातवार व पेठवार वाटणी खाली दिली आहे:-

जात	गंज	भवानी	नाना	वेताळ	घोरपडी	एकूण
पद्मसाळी	२३१	२८२	८८	...	...	६०१
स्वकुळसाळी	६७	...	...	२०	...	८७
” (पेठण)	२३	...	...	...	...	२३
मोमीन	४६	...	...	२४	१५	८५
एकूण	३६७	२८२	८८	४४	१५	७९६

गॅजेटिअरमध्ये ज्या पद्मसाळींचा उल्लेखही नाही, अशांचा पुण्यांतील विणकरांत मुख्य भरणा आहे, हे श्री. गाडगीळ ह्यांच्या पहाणीत आढळून आले आहे.

हातमागाच्या कारखान्यांपैकी ९८% कारखान्यांस फॅक्टरी अॅक्ट लागू नव्हता. एक किंवा दोन माग असलेले कारखाने

मुख्यतः गंज पेठेत आढळले. ८२% कारखान्यांत एक किंवा दोन मागच आहेत. पद्मसाळींच्या मालकीचे ७३% कारखाने आहेत.

१९३० च्या मंदीमुळे पुण्यांतील हातमागाच्या धंद्यास चांगलाच धक्का बसला. बाहेरील केंद्रांतील मालाची स्पर्धाही तीव्रतर होऊ लागली. त्याकारणाने कित्येक विणकरांना आपला पिढीजात धंदा सोडणे भाग पडले व ही प्रवृत्ति वाढत गेली. विणकरांची प्रकृति घडघाकट नसल्याकारणाने शारीरिक कष्टांचे काम करणे त्यांना शक्य होत नाही आणि कमी वेतनाचे त्यांस काम स्वीकारावे लागते. साहाय्यिक विद्यया करण्यासारखे बेंडे काम पत्करणे त्यांस जास्त सोईचे जाते. विणकरांचा धंदा सोडलेल्या कुटुंबांपैकी ५४% कुटुंबांनी विद्यया करण्याचा व घरगुती नोकरीचा धंदा पत्करला असे दिसून येते. काही वर्षांपूर्वी विणकरांसाठी एक सहकारी सोसायटी चालविण्याचा प्रयत्न करण्यांत आला, तो अयशस्वी ठरला. विणकरांच्याचा विश्वास निला कधीच संपादन करता आला नाही, सहकारी तज्ञांना धंद्याच्या परिस्थितीची यथार्थ कल्पना नव्हती व व्यवस्था खर्चही डोईजड झाला.

मुंबई शेअर बाजार

(वि. म. लिमये आणि मं. पुणे ४ यांजकडून)

व्याज-वजा (xd)

सिलेक्स ५-७-४५

न्यू इंडिया ९-७-४५

१९४४ मधील चढउतार	दिलेले व्याज + संक्षिप्त S अंतिम	व्याज केव्हा मिळते	कंपनीचे नांव	मूळ रु.	मंगळवार दि. ५/६/४५	बुधवार ६/६/४५	गुरुवार ७/६/४५	शुक्रवार ८/६/४५	सोमवार ९/६/४५
२३१५; १९१६	१२९-८-९	ऑगस्ट	टाटा डिफेंड्स	३०	२१९६-४	२१७७-८	२२०५-०	२२००-०	
४३५; ३६९	२३-०-०	ऑगस्ट	टाटा आर्झिनरी	७५	४०९-०	४०५-८	४०८-८	४०८-०	
२००१; १६९५	५०-०-०	मार्च-सप्टें.	बॉम्बे डायंग	२५०	१९०८-१२	१८९५-०	१९०३-१२	१८८८-१२	
७६५; ५३३	१६-०-०	मार्च-सप्टें.	कोडिनूर	१००	६१४-८	६१०-०	६११-०	६०७-८	
६५३; ४७५	२२-०-०	मे	स्वदेशी	१००	५३६-८	५३३-०	५३३-०	५३१-०	
४९८; ३६१	६-०-०	नोव्हें.-एप्रिल	नागपुर	१००	३८६-०	३८३-८	३८३-०	३७९-०	
३७७; २६५	१५-०-०	एप्रिल	फिनले	१००	२९३-८	२९१-०	२९१-०	२९१-०	
३९४; २८२	९-०-०	ऑक्टो.-एप्रिल	गोकाक	१००	३०१-०	३००-०	३००-०	२९९-०	
३०५; २१८	१२-०-०	जुलै	सिलेक्स	५०	२८६-०	२७९-८	२७९-८	२८१-८	
५-१०-६; ३-६	०-४-०	मार्च	अपोलो	२	३-१५-३	३-१५-६	३-१५-६	३-१५-३	
२१-१४; १३-४	०-१५-०	मे	इंडि. यु. ऑर्गि.	१०	१४-३-६	१४-२-६	१४-३-०	१४-२-०	
४-९; २-७	०-३-०	मे	” डिफेंड्स	१	२-१५-०	२-१५-०	२-१५-०	२-१५-०	
१२७०; ६३०	१११-०-०	जुलै	इंदूर माळवा	१००	७२३-१२	७२०-०	७२३-१२	७२०-०	
२५४; २१६	७-०-०	जानेवारी	असो. सीमेंट	१००	२१६-४	२१७-०	२१७-०	२१७-०	
२५९; २१९	९-०-०	जानेवारी	बिलापुर शुगर	५०	२२३-०	२२१-८	२२३-०	२२३-८	
५७५; ३७६	७-८-०	डिसेंबर	बॉम्बे बर्मा	१२५	५३१-४	५३०-०	५२७-८	५२५-०	
२३-१२; ७३	१-८-०	जुलै	न्यू इंडिया अॅ.	१५	८३-१२	८३-०	८२-८	८२-०	
३८; २९-२	१-४-०	जानेवारी	शिंदिया स्टीम	१५	३६-२	३७-६	३७-२	३६-१०	
८५; ४८	२-०-०	एप्रिल	शिवराजपुर	१०	५०-८	५०-८	५०-०	५०-०	
३३; १९	...	...	टाटा केमिकल	१०	२०-४	२०-२	२०-४	१९-१२	
९०; ६८-१२	३-०-०	सप्टेंबर	टाटा ओईल	२५	६७-८	६७-१२	६८-८	६८-१२	
			३३% रोले	१००	१००-१५	१००-१४	१०१-०	१००-१५-३	

‘सातपूर’ दिनानिमित्त छुटी

वर्ग पुस्तके (ट्रा. बुके) बंद

न्यू इंडिया अॅग्य. १-६-४५ ते २९-६-४५

सिलेक्स

२५-५-४५ ते १४-६-४५

३% गव्हर्नमेंट लॉन्स

१९४६	१०२-७-६
१९५१-५४	१०१-०-०
१९५७	१००-४-०
१९६३-६५	९८-१५-६
१९६६-६८	९८-६-०

शुक्रवार दि. ८-६-४५ चे भाष

बँका

बरोडा	१४१-८
सेंट्रल	८०-४
इंडिया	१८५-०
इपी०	{ १९९३-१२
	{ ५०२-८
रिझर्व्ह	१४१-०
यूनियन	९-०

बीज कंपन्या

आंध्रा कॅली	१७७०-०
बॉम्बे ट्रॅम	१४२-८
टाटा हयड्रो	२०५-०
टाटा पॉवर	१८१५-०

चिरमुले इन्ड्युअरन्स इन्स्टिट्यूटच्या कार्यास प्रारंभ

डॉ. मो. ना. आगाशे यांचे महाराष्ट्राच्या आर्थिक
उत्कर्षासंबंधी विचार

नव्या पिढीने पुढे आले पाहिजे

विमा महर्षि अण्णासाहेब चिरमुले यांना ता. ४-६-४५ रोजी ८२ वें वर्ष लागले. या शुभ दिनाच्या निमित्ताने महाराष्ट्राची व्यापारी व औद्योगिक उन्नति व्हावी अशी तळमळ वाटणाऱ्या कांहीं मंडळींनी चिरमुले सत्कार समितीचे अध्यक्ष डॉ. मो. ना. आगाशे यांची मुलाखत घेऊन श्री. अण्णासाहेब व महाराष्ट्राचा आर्थिक उत्कर्ष याबद्दल त्यांना प्रश्न विचारले. त्यांस डॉ. आगाशे यांनी जी उत्तरे दिली व विचार प्रदर्शित केले ते महाराष्ट्राच्या सध्याच्या काळांत मार्गदर्शक असल्यामुळे खाली देत आहो. डॉ. आगाशे म्हणाले, "श्री. अण्णासाहेब चिरमुले आतां केवळ सातारकरांचे अगर वेस्टर्न इंडियादि संस्थांचेच राहिलेले नाहीत. ते आपल्या भरीव कार्यामुळे केव्हाच महाराष्ट्राचे आदर्श झाले आहेत. तथापि गेल्या वर्षी मोठा समारंभ करून त्यांनी स्थापिलेल्या तिन्ही संस्थांनी त्यांना सन्मानपूर्वक अखिल महाराष्ट्राचे स्वाधीन केले आहेत. त्यांचे पूर्व चरित्र सर्व महाराष्ट्राचे स्फूर्तिस्थान असून त्यांचे उर्वरित आयुष्य नव्या पिढीचे आशास्थान आहे."

महाराष्ट्र आघाडीवर पाहिजे

"हिंदुस्थानच्या औद्योगिक व आर्थिक पुनर्वटनेच्या मोठ्या योजनांची आसणी चालू आहे. या सर्व आर्थिक पुनर्वटनेत महाराष्ट्राने आघाडीस राहिले पाहिजे. आपल्या विमा महर्षींनी आपणांस हे काम सहज साध्य आहे असे दाखवून दिले आहे. महाराष्ट्रांत बुद्धि आहे हे कोणास सांगायला नको. व्यापार-उद्योगधंदे यांस लागणारे, ध्येयनिष्ठा चिकाटी, सचोटी आणि सेवाबुद्धि हे गुणहि महाराष्ट्रांत भरपूर आहेत हे आण्णासाहेबांनी स्वोदाहरणाने दाखवून दिले आहे. महाराष्ट्राच्या तरुणांनी आणि घनिष्कांनी आतां पुढे आले पाहिजे. श्री. अण्णासाहेबांनी आणखी नव्या कंपनी काढून बाव्या असे कांहीं लोक म्हणतात. ते आतां वधातीत झाले आहेत. त्यांच्याकडून आतां ही कामाची अपेक्षा कां करावी? इतरांनीच आतां पुढे व्हावे. महाराष्ट्रांत आगीच्या विमा कंपनी हव्या आहेत. विमा महर्षींनी इन्ड्युअरन्स कंपनीची कल्पना मूर्त स्वरूपांत आणली पाहिजे. निरनिराळ्या गिरण्यांना लागणारी यंत्रे तयार करण्याचे कारखाने निघाले पाहिजेत. जरा विचारपूर्वक निरीक्षण केल्यास अशा आपल्या अनेक गरजा आपल्या हृदयीस पडतील.

नव्या पिढीची शिक्षणाची दिशा

"आपल्या पिढीने आतां याच तऱ्हेने शिक्षण घेतले पाहिजे. यांत्रिक ज्ञान, रासायनिक ज्ञान आणि व्यापारशास्त्र यांतच नवी नवी तरतरीत बुद्धि शिरली पाहिजे. इंजिनियर्स व्हा, बी. एससी. टेक. व्हा, बी. कॉम व्हा, हाच सल्ला सर्वांनी त्यांस दिला पाहिजे. दुय्यम शिक्षणांत आपल्या कॉमिस सरकारने ही सुधारणा थोड्या प्रमाणांत घडवून आणली आहे. तिचा पूर्ण फायदा घ्या. सोला-पुरास नॉर्थकोट हायस्कूलचे नॉर्थकोट टेक्निकल इन्स्टिट्यूटमध्ये रूपांतर करण्यांत आले आहे. तेथे सरकार दरसाल हजारों रुपये

आपल्या मुलांसाठी खर्च करित आहेत. तेथून पास झालेल्या मॅट्रिक मुलांस इतर मॅट्रिकचे सर्व ज्ञान असून शिवाय वरिष्ठ दर्जाचे यांत्रिक ज्ञान असते व कॉलेजांत इंजिनियरिंग कोर्स घेण्यास तो जास्त लायक असतो. बुद्धिमान विद्यार्थ्यांनी या व अशा संस्थांचा जरूर फायदा घेतला पाहिजे.

चिरमुले इन्ड्युअरन्स इन्स्टिट्यूटची स्थापना

"श्री. अण्णासाहेब चिरमुले यांनी वेस्टर्न इंडिया विमा कंपनी-सारख्या आदर्श संस्था स्थापून महाराष्ट्रापुढे कार्याचे प्रत्यक्ष धडे ठेवलेलेच आहेत. तथापि त्यांची स्फूर्ति शाश्वत रीतीने मिळत राहावी म्हणून व विमा विषयाचे ज्ञान व ब्यांकिंगचे ज्ञान तरुण पिढीला सुलभ रीतीने मिळावे म्हणून चिरमुले ब्यांकिंग आणि इन्ड्युअरन्स इन्स्टिट्यूट स्थापन करण्याचे गेल्या वर्षी चिरमुले सत्कार समितीने ठरविले होते. त्याप्रमाणे ती स्थापन होऊन तिने आपल्या कार्यास आरंभही केला आहे हे जाहीर करण्यास मला आनंद वाटतो. या संस्थेची सर्व जबाबदारी वेस्टर्न इंडिया विमा कंपनीने स्वीकारली असून ता. ८ जानेवारी १९४५ पासून या संस्थेतर्फे विमा शिक्षणाचा वर्ग सुरू करण्यांत आला आहे. इंडियन लाइफ इन्ड्युअरन्स असोसिएशनतर्फे घेतल्या जाणाऱ्या परीक्षेसाठी यंदा १७ विद्यार्थी या संस्थेने तयार केले आहेत. सातत्यास या परीक्षेच्या केंद्रस्थानाचा मानही मिळाला असून आजच पहिल्या परीक्षा सुरू झाल्या आहेत. यंदा या संस्थेत श्री. न. आ. चरणकर, एम्. ए., एफ. सी. आय. आय., श्री. बा. हं. खाडिलकर, बी. ए., बी. कॉम. चिरमुले चरित्रकार व डॉ. भा. वि. पाठक, एम्. बी. बी. एस., बी. एच. वाय. यांनी प्राध्यापक म्हणून काम केले आहे. अशा तऱ्हेने कार्यास सुरवात झाली आहे. याचा ज्यांना शक्य असेल त्या सर्वांनी जरूर फायदा घ्यावा अशी विनंति आहे.

श्री. अण्णासाहेबांचे नवे अर्थयंत्र

"श्री. अण्णासाहेबांच्याकडून वास्तविक आतां नव्या कांहीं कार्यांचो उपक्रमाची अपेक्षा करावयाची नाही हे खरे. तथापि त्यांचा अविरत पण संथ असा उद्योग चालूच असून त्यांचे परिणत स्वरूप म्हणून आर्थिक उत्कर्षाचे कांहींतरी नवे यंत्र लवकरच अस्तित्वांत येईल असे वाटते इतकेच मी आज या प्रसंगाच्या निमित्ताने बोलून ठेवतो."

पांच तासांत नवीन घर बांधून तयार

इंग्लंडमध्ये युद्धाचा परिणाम म्हणून लासो नवीन घरे बांधावी लागणार आहेत. ती शक्य तितकी सोयीची व स्वस्त व्हावी ह्यांविषयी काँग्रेसी घेण्यांत येत आहे. घरांचे सुटे भाग विशिष्ट नमुन्याप्रमाणे तयार ठेवले असतां ते नुसते जोडण्याचे काम अत्यंत त्वरित होते असा त्या देशांत अनुभव आला आहे. सात मजुरांनी एक घर ह्याप्रमाणे पांच तासांत उभे करून दाखवले आहे. आणखी सात मजुरांनी घरांत सामान नेऊन थोडक्या वेळांत ते सजवूनहि टाकले.

साधू व संन्यासी ह्यांस भिक्षा मागण्यास परवानगी ठेवा धार्मिक ग्रंथांत सांगितल्याप्रमाणेच भिक्षा मागणारे व लोकांच्या आदरास पात्र असलेले जैन साधू व इतर खरेखुरे संन्यासी ह्यांस नियोजित भिक्षा-वैदी कायदा लागू पडू नये, अशी सूचना बॉंबे श्रॉपस (बँकर्स) असोसिएशन लि. ने मुंबई सरकारास केली आहे.